

708

1973 OKT - 1

Magyar Hírlap

4

~~708~~

244

Ha már lehullt a függöny...

Kellékek vagy kegytárgyak?

Régi igazság, hogy a színházi előadás abban a pillanatban támad életre, amikor a függöny felmegy, s csak addig él, míg a függöny le nem hull. S igaz ez akkor is, ha napjainkban mind gyakrabban eltűnik a

színpadot és nézőteret elválasztó függöny: a színház mindig a darab, a színészek és a közönség aznap esti találkozásának eredménye. Mit őrizhet meg egy múzeum az *élő pillanat* színházművészetéből? Nem reménytelen vállalkozás-e eleve színházi múzeumot létrehozni?

Kérdésfelvetésünk alighanem túl szkeptikus, hisz mielőtt az első magyar színházi muzeális gyűjtemény megszületett, a hazai színpad színészcsillagainak rajongói, leszármazottjai magánemberként nemegyszer egész kis múzeumot gyűjtöttek össze kedvenc művészeik „kegytárgyaiból”. *Rakodczay Pál* egykori színigazgató vetette fel először 1881-ben a színházi emlékek gyűjtésének kérdését, 1919-ben pedig *Erődi Jenő* sürgette a színészeti múzeum létrehozását. Az első hatékony lépést *Hevesi Sándor* tette, akinek kezdeményezésére 1925-ben megalakult a Nemzeti Színház emlékgyűjteménye. Az első valódi színházi múzeum az 1952-ben megnyílt *Bajor Gizi-emlékmúzeum*, mely csak néhány hónappal előzte meg az *Országos Színház-történeti Múzeum* megszületését, mely ma a Színházi Intézet történeti osztályaként működik.

A Színházi Intézet Krisztina körüli épületében három nagyobb méretű szoba áll a múzeum rendelkezésére, lényegében itt őrzik a gyűjtemény valamennyi kincsét, itt dolgoznak a múzeum tudományos munkatársai; állandó kiállítási terme — az ugyancsak az intézet fennhatósága alatt működő *Bajor Gizi-emlékmúzeum* kivételével — nincs is az egyetlen magyar színházi múzeumnak. Mielőtt a gyűjtemény ritka értékei közt szétnéznék, egy vitrin hívja fel magára a figyelmet, a magyar színészet megannyi emlékezetes „kegytárgyával”. A felső polcon *Egressy Gábor* és *Szentpétery Zsigmond* ezüstserlege, odébb *Jókaíne Laborfalvy Róza* ezüst babérszorúja és aranyhimes főköltője, melynek külön érdekessége, hogy *Batthyány Lajos* özvegyétől kapta ajándékba. Itt látom a fejedelmi pálcát is — régi francia ötvösmunka — melyet *Egressy Gábor* tisztelőitől kapott, s mely akkor is kezében volt, amikor *Brankovics György* erdélyi fejedelem szerepé-

ben, a színpadon meghalt. S folytathatnám a sort: *Bolyovszky Szilvia* két vésett tálcaja, *Márkus Emília*, *Prielle Kornélia*, *Jászai Mari* tündökletesen szép legyezője, melyeket valószínűleg a színpadon is használtak az akkori franciás szelvényben fogant szelvényekben.

A múzeumi tárgyak dzsungelében dr. *Czenner Mihály*, a Színházi Intézet történeti osztályának vezetője igazít el; dolgozószobájában, ahol fogad, minden tárgy a magyar színészet múltjáról vall.

Íróasztal mellett találok, s meglepődöm, mert az ódon íróasztalban vésett feliratot találok: „Szigligeti tulajdona.” Igen, *Szigligeti Ede* dolgozóasztala ez, s a hagyomány szerint azért véste bele nevét a Nemzeti Színház egykori asztalosa, mert ugyanilyen íróasztalt készített *Lendvay Mártonnak* és *Szentpétery Zsigmondnak* is. Az a garnitúra, amelyen ülünk, a régi Nemzeti Színház díszpáholyából került a *Krisztina* körútra, s a Nemzeti Színház költözésekor közel háromszáz eredeti jelmez is a gyűjteménybe vándorolt.

Dr. *Czenner Mihály* szívesen beszél az új szerzeményekről, *Kiss Manyi* hagyatékaról s a nemrég megvásárolt *Nádai-Tasnádi-hagyatékról*. *Nádai Béla* és *Tasnádi Ilona* a század első felének neves színészházaspárja volt, s a birtokukban voltak *Nádai Béla* színészszüleinek emléktárgyai is: ez a kis gyűjtemény önmagában is sokat árul el a szabadságharc utáni száz esztendő magyar színház-történetéről, mindenekelőtt a Nemzeti Színházról.

De végül is mit gyűjt ez a múzeum? A gyűjtőmunka muzeológiai szempontjait nem is oly könnyű tisztázni. A színlapok, színházi tárgyú festmények és fényképek, sugópéldányok, jelmez- és díszlettervek, sőt, miáguk a jelmezék is vitathatatlanul a múzeum „profiljába” tartoznak. Sokkal nehezebb a kérdést eldönteni, ha a tárgyakról van szó. Csupán színpadi kellékeket gyűjtsön, vagy a színészek személyes tárgyait is? Aligha kétséges például, hogy a *Jóka házaspár* vagy *Jászai Mari* csészeje, *Rátkai Márton*

íróasztala stb. a múzeum értékes kegytárgyai közé tartoznak. Az elsődleges szempont mégis, hogy olyan kellékeket fogadjon be a gyűjtemény, melyeknek a színházi előadásokhoz köze volt, azok atmoszféráját őrzik. A határt természetesen nem mindig egyszerű megvonni. *Török Irma* például kitűnő lovas volt, lovaglópalcáját mégsem magánéleti kegytárgyként találjuk itt, hanem a hagyomány szerint színpadi kellékként is használta. Nem is beszélve a magyar színészet hőskoráról, amikor a teátristák többnyire saját köznapi öltözékükben léptek fel.

Állandó kiállítási helyiség híján e sok érdekesség csak egy-egy jubileum, évforduló kapcsán kerül a szélesebb közönség elé. A Színházi Intézet történeti osztálya az egyes színházakkal, kulturális intézményekkel közösen rendez kiállításokat: ilyen volt nemrég *Nagykanizsán*, *Hevesi Sándor* szülővárosában, a *Hevesi-emlékkiállítás*, vagy a *Miskolci Nemzeti Színház* fennállásának 150. évfordulója alkalmából a helyi *Herma Ottó Múzeummal* közösen rendezett bemutató. De említhetnénk sikeres külföldi „vendégzerepléseket” is: júniusban *Párizsban* *Molière* magyarországi vonatkozásából állítottak ki, most ősszel pedig a linzi magyar heteken *Mai magyar színházművészet* címmel állítják ki az intézet anyagát.

S végül pillantsunk be a Szabadsághegy oldalában álló *Bajor Gizi-emlékmúzeumba*, mely annak idején *Gobbi Hilda* kezdeményezésére jött létre, s melyben *Bajor Gizi* két emlékszóbjája mellett ké-

sőbb *Márkus Emília* és *Jászai Mari* is emlékszóbját kapott. Jó helyen van itt ez a múzeum, *Bajor Giziék* egykori villájában, melyet ma is a nagy színész nőfi-vérének özvegye, *Bayer Rudolfné* gondoz. S minden bizonnyal neki köszönhető, hogy a látogatót egyből megkapja az otthon légköre: minden szobában mindig friss virág, friss zöldek. S ha már az egykori *Bajor Gizi*-szerepek élő varázsát nem is lehet feltámasztani — ez a múzeum mégis az élő *Bajor Giziről* vall.

Pályi András